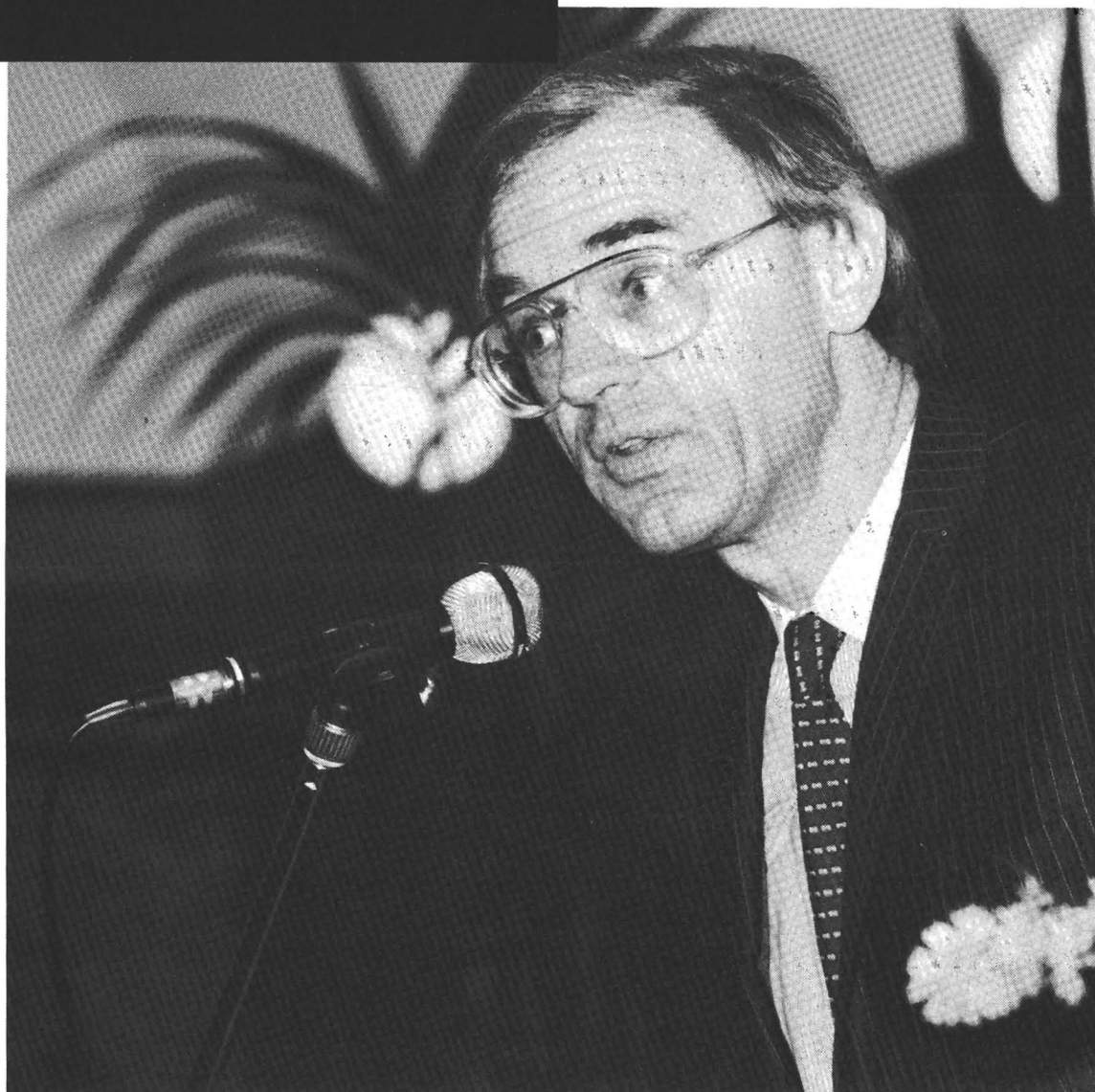

ROSTRA

ECONOMICA

*Hoe zwart wit denkt Rostra?
Businessweek Rotterdam
20 jaar AGE
Oriëntatie op de arbeidsmarkt*

Afgestudeerd, een flinke sprong in uw carrière...?

Mogen wij ons even voorstellen: VB, een ambitieus accountantskantoor met een eigen visie op dienstverlening.

Wij zijn het verzelfstandigde accountantskantoor van de VNG. Op dit moment werken bij ons ongeveer 1.200 medewerkers, verspreid over een dertigtal vestigingen in het gehele land. Binnen ons vakgebied zien wij vele groeimogelijkheden. Daarom zoeken wij een aantal afgestudeerde economen. Niet degenen die in een gespreid (loopbaan)bedje terecht willen komen, maar zelfstandige mensen die net als wij een eigen kijk hebben op dienstverlening. Bij ons kunt u snel doorgroeien, als u de accountantsstudie en het werk goed weet te combineren. Zo legt u de basis voor een snelle persoonlijke groei. Wij zien dat graag, want VB ontwikkelt zich ook snel. Bij VB verdient u meteen een goed salaris. Toch gaat het daar niet alleen om. U moet zich kunnen ontplooiën en een eigen weg vinden in een uitdagend beroep.

Daarom kent VB naast het salaris een zeer goed pakket ondersteunende arbeidsvoorwaarden (auto, PC, verlof).

Wilt u meer van ons weten? Bel dan 070-738388 of stuur een brief met curriculum vitae naar VB Accountantskantoor VNG, afdeling Personeel & Organisatie, postbus 19331, 2500 CH 's-Gravenhage.

VB ACCOUNTANTSKANTOOR VNG

Nassaulaan 12, postbus 19331, 2500 CH 's-Gravenhage, tel. 070-738388

VB ACCOUNTANTSKANTOOR VNG IS GEVESTIGD IN AMERONGEN, ASSEN, BENNEKOM, BERGEN OP ZOOM, BILTHOVEN, BREDA, BREUGEL, DELDEN, DOETINCHEM, DORDRECHT, DRACHTEN, HAARLEM, HEERENVEEN, DEN HELDER, HELMOND, HENGELO, 's-HERTOGENBOSCH, LEEUWARDEN, LELYSTAD, MAASTRICHT, NIEUWEGEIN, ROERMOND, TIEL, TILBURG, VEENDAM, VENLO, VLAARDINGEN, VLISSINGEN, WORMERVEER, ZOETERMEER EN ZWOLLE. HET HOOFDKANTOOR IS GEVESTIGD IN 's-GRAVENHAGE.

REDACTIONEEL

In deze Rostra staat een artikel over twee dagen van de businessweek die de Erasmusuniversiteit organiseerde. Uit het flitsende magazine werd duidelijk dat het bedrijfsleven royaal in de beurs had getast en wat aardig dat wij ook mochten komen. Voor een aantal bedrijfseconomische hoogleraren was het weer een aanleiding om te verzuchten waarom zoiets niet hier georganiseerd kan worden. Het zit ze bij bedrijfseconomie ook niet mee. Zowat vermorzeld onder de onderwijslast, dan nog veroordeeld tot doceren aan een "linkse" universiteit en een blokkade van het softe macro-economische volkje dat het uitvoeren van de wens van het volk in de weg staat, een standaard bedrijfseconomische opleiding. Waren de bedrijfseconomen eerst nog verontwaardigd, daarna woedend, nu lijkt de woede omgeslagen in apathie en kankeren op de eigen werkplek. Men wentelt zich in zelfbeklag en raakt bijkans hysterisch wanneer uit de krant wordt vernomen dat andere faculteiten er formatieplaatsen bij krijgen. Dat het de bedrijfseconomen niet gemakkelijk wordt gemaakt zal niemand ontkennen maar dat hoeft dan nog niet te ontaarden in een fatalistisch gejammer waar je elk bedrijfseconomisch college mee wordt lastig gevallen. Als je het werk niet aan kan hou er dan mee op of ga naar Rotterdam.

ROSTRA

E C O N O M I C A

Blad van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie aan de Universiteit van Amsterdam
nummer 159, mei 1989

Redactie

*Teun Bakels
Jos de Beus
Marjory Haringa
Jacco Knotnerus
Stijn van der Krogt
Raoul Leering
Pieter van der Meché
Luc Moers
Carine van Oosteren
Maarten Schulp
Mark van der Veen
Jasper Wesseling
Jobs Weverling*

Redactie

Rostra Economica, Kamer 2386
Jodenbreestraat 23, 1011 NH Amsterdam
Telefoon: (020) 525 2497
Ingezonden brieven, artikelen en studierapportages kunnen worden ingekort.

Adreswijzigingen

Studentenadministratie, Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam

Foto voorpagina René Slootweg

Oplage

9x per jaar in een oplage van 4400 ex.

Advertenties

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk t.a.v. de redactie.

Advertenties in dit nummer van

*Coopers & Lybrand
KPMG Klynveld
Price Waterhouse
VB accountants*

Zet- en drukwerk:
Kaal Boek, (020) 26 29 08.

ISSN 0166 - 1485

Inhoud

- 4 Ruding: 'Financieringstekort geen utopie'
Raoul Leering, Marjory Haringa
- 6 Erasmus in business
Pieter van der Meché, Jobs Weverling
- 8 Hongarije-werkgroep
Carine van Oosteren
- 9 Transport in opkomst
Marjory Haringa
- 10 Shell
Redactie
- 12 AGE twintig jaar
Mark van der Veen
- 13 Dynamisch, flexibel, slagvaardig...
Teun Bakels, Luc Moers
- 17 Onderzoek in Mexico
Stijn van der Krogt
- 19 Fracties
Cornelie Goedhuis

Ruding: "Financieringsoverschot geen utopie"

Na zeven jaar is het doek voor het kabinet Lubbers dan toch voortijdig gevallen. Het gevoerde beleid heeft zich voornamelijk gekenmerkt door forse bezuinigingen. De laatste maanden nam het draagvlak voor dit beleid zienderogen af getuige de felle acties van onder andere de politie, medisch specialisten, verpleging en studenten. Ook bij verschillende ministers sloeg de bezuinigingsmoede toe. De grote man achter de vele bezuinigingsronden, Ruding, pleit echter voor voortzetting van dit beleid in een volgend kabinet. De rede hiervoor kwam de demissionaire Minister van Financiën 24 april jl. toelichten op een door de Kring van Amsterdamse Economen georganiseerde lezing.

Raoul Leering   Marjory Haringa

Volgens Ruding heeft het bezuinigingsbeleid van de afgelopen jaren zijn vruchten afgeworpen. De groei zit er weer in en de investeringsquote stijgt. Nederland kan bogen op een overschot op de betalingsbalans en zeer lage inflatie. Verder is de werkgelegenheid sterk toegenomen en is de opwaartse trend van de collectieve uitgaven omgebogen. Minder goed gaat het met de staatschuld en werkloosheid.

In zijn betoog haalde Ruding het onlangs verschenen rapport van de studiegroep begrotingsruimte aan. Hun voorstel om in de volgende kabinetsperiode het financieringsstekort met 0,5% per jaar terug te brengen gaat de demissionaire minister niet ver genoeg. "Mijns inziens moet het financieringsstekort met 0,75% per jaar omlaag waardoor de staatsschuld eind 1991, in plaats van eind 1993 bij 0,5% per jaar, kan stabiliseren." Terugdringing van de staatsschuld is vooral nodig om de almaar stijgende rentelasten een halt toe te roepen. "Oplopende rentelasten zijn een slechte zaak omdat deze de productieve overheidsuitgaven verdringen. Daarnaast ben je als schuldenaar een gevangene van de renteontwikkelingen op de kapitaalmarkt." Dit betreft de financiering van nieuwe tekorten en herfinanciering van oude schulden. Een stijging van de rente met één procent leidt momenteel al tot extra kosten van bijna drie miljard (0,7% van het bruto nationaal produkt). Volgens Ruding zet de overheid het

renteniveau in opwaartse zin onder druk door het beroep dat ze doet op de kapitaalmarkt ter dekking van de staatsschuld. Dit boet aan geloofwaardigheid in als we bedenken dat de nederlandse kapitaalmarktrente voornamelijk door het buitenland wordt bepaald en bovendien het feit in ogenschouw nemen dat er in Nederland al geruime tijd sprake is van een zeer hoog spaaroverschot. Het liefst ziet Ruding dat er doorbezuinigd wordt totdat het begrotingstekort in zijn geheel verdwenen is. "We moeten niet denken dat een begrotingsoverschot een utopie is. Landen als Groot Britannië, Denemarken en Zwitserland zijn daar het levende bewijs van."

daarom nodig verbeteren.

Verder noemt Ruding open-einderelingen als een belangrijke oorzaak voor overschrijdingen van de uitgaven. Deze regelingen zijn bij de wet vastgelegd, waardoor de Minister van Financiën weinig greep heeft op deze uitgaven. Met de van hem bekende arrogantie stelde Ruding dan ook dat deze wetten éénvoudig weg afgeschaft moeten worden.

Indien het komende kabinet deze bezuinigingen uitvoert moet er op den duur ook ruimte overblijven voor een verlaging van de collectieve lastendruk. Hiervoor zullen de belastingtarieven vrij fors omlaag moeten Dit omdat we momenteel in

Oplopende rentelasten verdringen productieve overheidsuitgaven.

Vereiste maatregelen

Voor het bewerkstelligen van de gewenste bezuinigingen vindt Ruding het nodig dat de uitgavenlimieten voor de departementen in het vervolg niet in procenten van het nationaal inkomen maar in concrete bedragen gesteld worden. Hierdoor voorkomt men overschrijdingen die veroorzaakt worden door het overschatten van de groei van het nationaal inkomen. Ook slechte ramingen blijken voor overschrijdingen van budgetten te zorgen en moeten

Nederland een progressiefactor hebben die ongeveer 1,10 bedraagt. Dit houdt in dat wanneer het nationaal inkomen stijgt met 5 procent, de belastingopbrengsten met 5,5 procent toenemen. Daarom stijgt bij een groeiend nationaal inkomen automatisch de belastingdruk. Opgemerkt kan worden dat een daling van de collectieve lastendruk ook bewerkstelligd kan worden door een daling van de premiedruk, wat gezien de gigantische overschotten bij de sociale fondsen mogelijk moet zijn.

Ruding hecht grote waarde aan het verlagen van de collectieve lastendruk omdat een hoge druk als gevolg van een hoge staatsschuld het functioneren van het marktmechanisme verslechtert. "Het tast Nederlands concurrentiepositie aan en brengt daarmee de werkgelegenheid in gevaar." Hoge lasten voor het bedrijfsleven zorgen namelijk volgens Ruding voor stijgende prijzen waardoor de concurrentiepositie onder druk komt te staan. Bij het voorgaande kunnen echter enkele kanttekeningen worden geplaatst. Ten eerste moet het effect van prijsstijgingen op de afzet van de export niet overdreven worden. De Tilburgse hoogleraar Van der Ploeg liet onlangs nog weten dat de meeste econometrische onderzoeken uitwijzen dat de prijselasticiteit van de vraag naar onze exportgoederen niet hoger ligt dan 0,2 à 0,3. Dit geeft tevens aan dat de groei van de wereldhandel een belangrijkere oorzaak is geweest voor het opleven van de Nederlandse economie dan de loonmatiging. Ten tweede hoeft een toenemende collectieve lastendruk niet tot hogere lonen te leiden zolang de overheidsuitgaven door hogere belastingen gefinancierd worden (bruto-loon blijft gelijk, netto-loon daalt). Kijken we naar Zweden waar dit wordt toegepast, dan zien we dat de zeer hoge collectieve lastendruk aldaar gepaard gaat met een goede economische groei en een lage werkloosheid. Een hoge collectieve lastendruk hoeft blijkbaar een goed draaiende economie niet in de weg te staan. Een vergelijking van Nederland met Zweden is rechtvaardig wanneer we bedenken dat Zweden ook een kleine open

Werkloosheid voor Ruding geen echt zorgenkind

economie is getuige het feit dat de export van dit Scandinavische land al jaren zo'n 30-35% van het bruto nationaal produkt uitmaakt.

Werkloosheid

Tijdens de lezing bleek dat het werkloosheidsprobleem geen echt zorgenkind is voor de demissionaire bewindsman. Loonmatiging is volgens Ruding essentieel voor het laten dalen van de werkloosheid. "Daarnaast moeten door meer investeringen in scholing vraagoverschotten op delen van de arbeidsmarkt opheffen" aldus Ruding. Hoe deze uitspraak zich verhoudt tot de honderden miljoenen die de komende jaren volgens de minister op onderwijs bezuinigd moeten worden

blijft de grote vraag.

De kern van het betoog, de noodzaak van het voortzetten van een beleid van ombuigingen, kwam niet als een verassing. Als demissionair Minister van Financiën staat Ruding tegen over de "spending departments" en achtte hij het zijn taak de uitgavendrang van de overige ministers binnen de perken te houden. Ruding beargumenteerde zijn beleid duidelijk, hoewel hierboven gebleken is dat delen van de onderbouwing voor discussie vatbaar zijn. De toehoorders in de zaal, bijna allemaal economen, namen echter geen gebruik van de gelegenheid hierop in te gaan. ■

Ingezonden brief

In de Rostra Economica van april 1989 verscheen een larmoyant weekoverzicht van de voorzitter van de S.E.F.

Uitgezonderd een feestje in Roermond en het verjaardagspartijtje van zijn moeder, beleeft hij weinig welbehagen.

Drie maal wordt in het artikel een ontmoeting met een klant van de S.E.F. weergegeven. De betreffende klanten worden respectievelijk als stupide, bedrieger of wereldvreemd afgeschilderd. Dit is tekenend voor de houding van de S.E.F. jegens haar klanten. Nog afgezien van het puberale gegil achter de balie en de uitgea-

demde nicotinedampen die je je bij een bezoek aan het verkooppunt moet laten welgevallen, is de klantgerichtheid bij de S.E.F. ver, zéér ver te zoeken. Zo is het voorraadbeheer ronduit slecht. Twee citaten zijn m.i. voldoende:

'Als de kast én het voorraadhok echt leeg zijn bestellen we het bij.'

'De levertijd van boeken is overigens minstens twee weken.'

Ik vertel haar dat dit (...) niets oplevert in de vorm van geld. Als ze dit hoort is ze stomverbaasd'. Ik zou stomverbaasd zijn als dit soort management wel geld zou opleveren.

H.J. Egberts
Krommenie

Commissie Intree zoekt begeleiders

De Commissie Intree zoekt voor de periode van 21 tot en met 25 augustus BEGELEIDERS.

Tijdens de week krijg je, als begeleider, een groepje van ongeveer 12 eerstejaars studenten toegewezen. JIJ maakt dit groepje wegwijs door Amsterdam. Zoals elk jaar belooft het ook dit jaar weer een hele leuke, gezellige, te gekke Intreeweek te worden. Wil je meer informatie, dan kun je de Commissie bereiken onder (020) 525.3072. Je kunt ook langskomen op één van onze informatieavonden, op dinsdag 23 mei en donderdag 8 juni, aanvang 20.00 uur, Prinsenhofsteeg 5 (naast het oude stadhuis).

Erasmus in business.

Begin april hield onze concurrent de Erasmusuniversiteit een businessweek. Hieronder worden twee van de in totaal vier dagen besproken. De eerste dag handelde over strategische planning; fictie en feit. Hoewel de meeste genodigden slechts over de feiten praatten werd in het vragenuurtje duidelijk dat deze feiten op fictie gebaseerd zijn.

Van Kempen, één van de tweehonderd-twintig organisatieadviseurs die Philips in vaste dienst heeft, stelde zich de vraag of strategisch anticiperen beter was dan operationeel reageren? Hoewel hij vindt dat beiden naast elkaar in de praktijk moeten bestaan is strategisch anticiperen beter. Voor een groot bedrijf is het zelfs van levensbelang. De traagheid van een grote organisatie verhindert ad hoc inspelen op wijzigende omstandigheden. Met strategische planning kan men de veranderingen tijdig signaleren waarna de voorbereidingen kunnen worden getroffen om er het hoofd aan te bieden.

Van Kempen benadrukte dat strategische planning mensenwerk is en dat niet iedere ondernemer er even geschikt voor is. Het vereist een evenwicht tussen enerzijds creatief en abstract denken en anderzijds de actiebereidheid en discipline om een plan consequent uit te voeren. Strategisch anticiperen heeft als groot voordeel dat het de ondernemer een rustiger en zekerder bestaan geeft.

Organisatieadviseur

Als organisatieadviseurs heeft van Kempen ervaring opgedaan met het opstellen van een strategisch plan. Allereerst begint hij met het verzamelen van de reeds in de organisatie bestaande ideeën en plannen om trent een te voeren strategie. Deze informatie geeft hij door aan directie om daarna samen met hen een strategische plangroep samen te stellen. Die bevat diegenen die ook de meeste verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het plan dragen. Als er een plan is ontworpen komt de cruciale fase, het omzetten van denken naar doen. Hij heeft dan een aantal methoden tot zijn beschikking om het plan daadwerkelijk te doen uitvoeren. Dat zijn, het opstellen van een actieplan, eventueel het aanstellen van een interimmanager

en het opzetten van een audit-systeem. Het laatste is een lijstje met veranderpunten aan de hand waarvan de voortgang van de uitvoering kan worden gecontroleerd.

Shell

Eenzelfde concept als bij Philips wordt gebruikt, de strategische plangroep, wordt ook bij Shell gebruikt, het managementteam. In dit team wordt de strategische kansen hetzij problemen nauwkeurig gedefinieerd en daarna een aantal opties bedacht om kansen te benutten en problemen het hoofd te bieden. Aan de definitie van een strategisch probleem wordt binnen Shell veel tijd besteed, vragen als wat zijn de grenzen van het probleem en voor welk bedrijfsonderdeel geldt het probleem moeten worden beantwoord. Als het mogelijk blijkt het probleem weg te definiëren, des te beter. Kalff, manager corporate planning bij Shell, zei dat de definitie van een probleem of kans in sterke mate afhankelijk was van de cultuur van een bedrijf. Zo besloot Exxon na het inzakken van de olieprijs begin 1986 om een groot aantal mensen op het hoofdkantoor te ontslaan terwijl Shell niets deed.

Planningstechnieken

De aard van strategische problemen en kansen is veranderd. De omgeving waarin bedrijven opereren is dynamischer geworden. De omstandigheden zijn complexer, bv. door meer regelgeving van de overheid (milieuwetgeving) en er is meer onzekerheid, bv. zwevende wisselkoersen. Dat vereist steeds vaker een aanpassing van de organisatiestructuur. Het impliceert ook een accentverschuiving in het arsenaal van de gebruikte planningstechnieken. De rol van de klassieke econometrische planning is kleiner geworden. Hierbij worden data doorgerekend in

vergelijkingen geëxtraheerd uit de oude structuur. Als de structuur moet veranderen zijn voorspellingen op basis van deze vergelijkingen niet relevant meer. Andere technieken zoals het opstellen van miniscenario's worden daarentegen steeds belangrijker. Bij Shell maakte men gebruik van een volgens Kalff nieuwe techniek, de visuele representatie. Op een overheadprojector toonde hij hiervan een voorbeeld. Er verscheen een onduidelijk plaatje met ballonnetjes en lijnen. Wat daar nu zo bijzonder aan was bleef duister.

Centralisatie

Een ander punt dat Bolk, directeur marketing services bij Randstad aansneet, is het niveau waarop de strategische planning plaatsvindt. Bij Randstad ontikkelden alle vestigingen hun eigen strategisch plan. Dat gebeurde wel aan de hand van centraal vastgelegde regels. Alle vestigingsplannen worden dan geaggregeerd tot een totaalplan, dat vergeleken wordt met het plan dat de directie heeft opgesteld. Wat er gebeurt als er verschillen waren vertelde Bolk niet. De afgelopen twee jaar waren die niet meer voorgekomen. Bij Randstad is de strategische planning dus in grote mate centraal geregeld. Dat er veel ruimte is voor ideeën van onderop benadrukte Bolk door te zeggen dat het uitvoeren van een idee vaak goedkoper is dan het doen van een onderzoek. Dat ligt duidelijk anders bij Shell en Philips. Dat is niet zo vreemd als men bedenkt dat een beetje strategisch plan hoge investeringen vereist. Wel probeert men de informatiebasis waarop het strategisch plan wordt onwikkeld zo breed mogelijk te houden.

Geloven

Allen behalve van Kempen hadden

niets gezegd over het nut van strategische planning. Tijdens het vraagstuk werd de vraag gesteld of strategische planning überhaupt wel tot betere beslissingen leidt? Tijdens de jaren zestig werd er op grond van strategische planning besloten tot diversificatie. Zestig procent van de fusies werden na een paar jaar echter al weer ongedaan gemaakt. Daarom werd eind jaren zeventig het motto zich te beperken tot de kernactiviteiten. De strategie van deze tijd is weer fuseren maar nu binnen de kernactiviteiten. In al die jaren van strategische planning wisselden strategieën elkaar af omdat ze uiteindelijk toch niet zo succesvol bleken te zijn als werd verwacht. Waarom zouden de bedrijven zich in godsnaam nog met strategische planning bezig houden?

Dat het zonder strategische planning misschien nog wel veel beroerder had uitgepakt is voor de echte "die-hards" natuurlijk geen bevredigende verklaring. Zij denken dat het strategische planproces nog verder geoptimaliseerd moet worden door te leren van de fouten uit het verleden. Kalf realiseerde zich echter dat er grenzen zijn aan wat strategische planning kan. Meer dan een zo groot mogelijk aantal opties genereren uit een zo breed mogelijke informatiebasis is niet mogelijk. Het idee dat met strategische planning betere beslissingen worden genomen dan zonder is voor hem uiteindelijk niet meer dan een geloofsbelijdenis. Kalf had de essentie van de strategische planning te pakken, het genereren van opties op basis van data, let wel niet de juiste strategie. De keuze uit de opties is subjectief en gebaseerd op een bepaalde visie. Het idee dat strategische planning tot betere strategieën leidt lijkt dan ook niet juist. Als de visie niet klopt wordt de verkeerde strategie gekozen.

Subjectiviteit

Aan de hand van een voorbeeld kan geïllustreerd worden hoe bepalend de subjectieve interpretatie van de data is voor de gekozen strategie. Twee schoenverkopers keren terug van een marketingonderzoek in Afrika. De ene vertelt misnoedig dat er niets te verkopen is want iedereen loopt er op blote voeten. De ander daarentegen verhaalt van de gigantische markt die hij heeft aangetoond want iedereen loopt er op blote voeten.

Strategische planning wekt de schijn van objectiviteit terwijl de subjectiviteit, de visie, in grote mate

bepalend is voor de uitkomst.

Nederland distributieland

De laatste middag van de Business Week had een forum met als thema: De distributiefunctie van Nederland, nu en in de toekomst. Dit vond plaats op de "transport & logistiek" dag.

Het forumpanel bestond uit; Ir. H. Molenaar, directeur havenbedrijf Rotterdam, Mr. J.D. van Karnebeek, directeur Stichting Nederland Distributieland, J.A. Ancher, hoofd KLM Vracht, H. Rootliep, voorzitter Raad van Bestuur Koninklijke Nedlloyd Groep, Drs. H. Streefkerk, financieel directeur Nederlandse Spoorwegen en werd voorgezeten door Joop van Zijl.

Distributie

Distributie is te definiëren als de overdracht van goederen, gegevens, geld en cultuur. Al gauw blijkt dan dat de hele economie gebaseerd is op dergelijke overdrachten. Sterker, zou de mensheid vandaag de dag kunnen bestaan zonder distributie? Door de eeuwen heen heeft het Nederlandse volk, bekend staand als immer in gevecht met de elementen, zich dan ook intensief beziggehouden met het transporteren van de meest uiteenlopende zaken. In de Gouden Eeuw was vervoer nog een middel om tot onder andere handel te komen. Daar er in deze tijd echter meer vervoerd wordt door Nederlandse transportbedrijven dan als aan- en afvoer voor de binnenlandse markt noodzakelijk is, is de waarde die de factor transport toevoegt aan de verschillende producten, de toegevoegde waarde, een export product voor Nederland geworden en een belangrijke ook.

Spoorverkeer

Het zorgenkindje van het Nederlandse vrachtverkeer is wel de trein. Met 4% van het totale vrachtvervoer neemt de Nederlandse Spoorwegen maar een heel klein deel hiervan voor zijn rekening. Streefkerk geeft dan ook ruiterslijk toe dat wanneer Nederland volledig vertegenwoordigd wil zijn als distributieland een grondige herontwikkeling van het spoorstelsel ten behoeve van het goederenvervoer noodzakelijk zal zijn, vooral ook omdat het gebruik van het railvervoer steeds sterker zal toenemen. Hij noemt in dit verband verbetering van de infrastructuur in het achterland en de aanschaf van zwaardere treinstellen. Het autobedieltgebruik zal moeten afnemen in verband met de milieuo-

verlast. Een aantal (alpen)landen stapte al van de weg over naar het spoor voor wat betreft het "gevaarlijke stoffen vervoer", of dit écht een veiliger transportmiddel is, is de vraag nog maar.

Telematica

Volgens Karnebeek is de sleutel tot de goederenbeheersing en dus tot het behoud en verbreding van de Nederlandse positie als distributieland de telematica, een combinatie van telecommunicatie en informatica. Om de complexiteit die de huidige infrastructuur met zich meebrengt het hoofd te bieden is de telematica inderdaad onmisbaar. Hiermee wordt een ontkoppeling van de gegevens- en de goederenstroom bewerkstelligd, waarbij de laatste ondergeschikt is aan de eerste. Rootliep geeft aan dat er op dit terrein Nederlandse kansen zouden kunnen liggen. Het werkelijk beheersen van de goederenstroom inclusief de al eerder genoemde toegevoegde waarde zal gezien de hoge investeringen in mensen en telematica, slechts aan een beperkt aantal ondernemingen gegeven zijn.

Logistiek

Logistiek is de wetenschap achter de eigenlijke distributie. Deze streeft naar een zo efficiënt mogelijk gebruik van de beschikbare transportmiddelen via zo mogelijk nog efficiëntere routes, minimalisering van de kosten gepaard gaande met de distributie en maximalisering van de mogelijkheden dus. Hoe uitgebreider het beschikbare netwerk, de infrastructuur en de middelen, des te efficiëntere oplossingen mogelijk zijn. Hiervoor is echter wel een verregaand logistiek inzicht en ingewikkelde computer programmatuur vereist.

In Nederland zal de aandacht meer en meer van het fysieke transport verschuiven naar de logistieke dienstverlening. Zoals de ontwikkeling van de spoorwegtunnel onder het Kanaal voor een Oost-West verbinding buiten de Nederlandse grenzen zorgt, zijn er meer voorbeelden te bedenken waarbij Nederland in zal moeten leveren op de fysieke transportmarkt. Om echter op een professioneel niveau de opkomende problemen die ontstaan door de groei van het goederenverkeer op de weg, in de lucht, over het water en per spoor in Europees verband op te lossen en te beheersen worden logistieke technieken steeds onmisbaarder. Door het logistieke management op een hoog niveau te

Hongarije-werkgroep

Twee jaar geleden stond er een verslag van de Polen-werkgroep in Rostra. Een soortgelijke werkgroep gaat dit jaar naar Hongarije. Dit type werkgroepen staat in de studiegids vermeld onder de misleidende naam werkstuk vervangend college. Het is echter niet mogelijk om het schrijven van een werkstuk te vervangen door het volgen van een college.

Carine van Oosteren

Elke economiestudent moet een werkstuk schrijven in de doctoraal-fase van zijn/haar studie. Het onderwerp is vrij te bepalen, tenzij een student kiest voor deelname aan een werkstuk-college. De Hongarije-werkgroep, onder leiding van Knaack, is hier een voorbeeld van. Iedere deelnemer aan deze werkgroep schrijft een werkstuk over een aspect van de Hongaarse economie. Er moet gekozen worden uit een lijst met onderwerpen. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld de traditionele economie, de tweede economie, economische hervormingen, landbouw en exportrelaties met Comecan-landen. Knaack zorgt per onderwerp voor een literatuurlijst. De werkstukken moeten vrij snel geschreven worden. De oproep tot deelname aan de werkgroep verschijnt halverwege het tweede trimester in Folia. Op de bijeenkomst voor belangstellenden worden de onderwerpen verdeeld. Aan het be-

gin van het derde trimester moeten de werkstukken worden ingeleverd. Vervolgens worden ze in de loop van dit trimester een voor een besproken. Voor elk werkstuk wordt twee uur uitgetrokken. De betreffende student geeft allereerst een toelichting op het werkstuk. Het is niet de bedoeling dat de inhoud van het werkstuk wordt samengevat; de toelichting moet toegevoegde waarde bevatten. Vervolgens is er ruim de gelegenheid om commentaar te leveren.

Budapest

Deelname aan de werkgroep brengt een aantal nadelen met zich mee. Deelname kost erg veel tijd. Waarschijnlijk zelfs meer dan wanneer op eigen kracht een werkstuk wordt geschreven. De studenten moeten elkaars werkstukken kritisch doorlezen en van commentaar voorzien. Verder kost het per week twee uur aan colleegetijd. Bovendien mis je

door het programma drie college-weeken. De aanvankelijk tijdswinst, veroorzaakt door het feit dat het werkstuk snel geschreven moet worden, wordt meer dan teniet gedaan. Hiertegenover staan slechts vijf studiepunten. Waarom is er dan toch zoveel animo voor de Hongarije-werkgroep? Omdat de voordelen zwaarder wegen dan de nadelen. Een twaalf-daagse reis naar Budapest in de tweede helft van september vormt een aantrekkelijk vooruitzicht. Bovendien bevat het programma een verblijf van vijf dagen in Valkenburg. Hier vindt de kennismaking met een tiental Hongaarse economiestudenten plaats. Dit contact wordt in Budapest voortgezet. Volgend jaar wordt er waarschijnlijk weer een Hongarije-werkgroep georganiseerd. Nadere berichten hierover verschijnen in Folia. ■

Businessweek

brengen kan Nederland zó zijn marktaandeel op de exportmarkt van de toegevoegde waarde handhaven en wellicht uitbreiden.

Samenwerking

Allen brachten de noodzaak van samenwerking op het distributie vlak naar voren. Op korte termijn wordt dit dikwijls nog verhinderd door nationale wetgevingen. Molenaar lichtte dit toe aan de hand van de

concurrerende positie die de havenstad Antwerpen ten opzichte van Rotterdam inneemt. Dit wordt mede veroorzaakt door de overheidsfinanciering van $\pm 60\%$ van de infrastructuur daar en regelingen zodanig dat de arbeidskosten een minder grote financiële post vormen. Wanneer de Europese integratie zich zal voltrekken zullen dergelijke zaken geegaliseerd moeten worden. Ook voor de telematica infrastructuur is het van belang op grote schaal te kunnen opereren. Dit impliceert samenwerking om zodoende de internationale goederen-

stroom te kunnen beheersen. Maatregelen hiervoor zijn volledige automatisering van de douane en samengaan van de circa 7 verschillende transportsystemen die in omloop zijn. Kortom; Samenwerking op de verschillende terreinen zorgt voor uitgebreidere netwerken. Hierdoor wordt de distributie steeds complexer en onoverzichtelijker. Deze problemen kunnen verregaand opgelost worden door middel van de logistieke wetenschap. Daar liggen dan ook de kansen voor Nederland als distributieland en voor de besluitkundige van de toekomst. ■

Vervoer in opkomst

In het maartnummer van Rostra kwam het vak accountancy aan de orde aan de hand van een interview met een afgestudeerd econoom.

Deze keer werd eveneens een afgestudeerd econoom aan de tand gevoeld, echter nu over de iets minder populaire, maar zeker niet minder interessante richting verkeers- en vervoerseconomie. De econoom betreft Hans Vermij die, na in augustus 1986 zijn studie economie te hebben afgerond, als wetenschappelijk medewerker bij het NEA werkt, een instituut dat onderzoek verricht op het gebied van verkeer en vervoer.

Marjory Haringa

De studie

Aanvankelijk wilde Hans na het VWO een jaar gaan werken, om op deze manier uit te kunnen zoeken wat voor opleiding hij zou gaan volgen. Toen echter bleek dat hij dan in dienst zou moeten, ging zijn voorkeur toch naar studeren uit, vooral omdat hij zich destijds fel tegen de dienstplicht keerde. De keuze viel op economie met de idee de richting macro- en ontwikkelingseconomie te gaan volgen om er na de studie iets goeds mee te gaan doen. Dit laatste kwam voort uit de idee dat je met deze richting vooral op het politieke vlak kan zien hoe de dingen benaderd worden en dat je dan met dezelfde wapens alternatieven kan uitzoeken, om alles rechtvaardiger te maken. Nadat Hans echter in aanraking kwam met verkeers- en vervoerseconomie besloot hij de richting Ruimtelijke Economie te gaan doen, hetgeen hij prefereerde boven de richting Algemene Economie.

Sollicitatie.

Een paar maanden voor het afstuderen leek het Hans een verstandige zaak om alvast te beginnen met solliciteren. 'Het is namelijk van groot belang ervaring op te doen met sollicitatiegesprekken, waarbij de eerste sollicitatie nooit ergens moet beginnen waar je echt graag wilt gaan werken. Je moet denken dat mocht je er terecht komen dan is dat meegenomen. Verder zie je wat een psychologische test inhoudt en je leert hoe de bedrijven denken. Er bevindt zich namelijk een vacature binnen het bedrijf die ze op moeten vullen met de juiste

man of vrouw. Alvorens zo'n gesprek te ondergaan moet je je een beeld kunnen vormen van het bedrijf, bijvoorbeeld door het lezen van een jaarverslag en door mensen te spreken die er werken.'

In totaal heeft Hans 35 brieven gestuurd en 8 gesprekken gehad. De uiteindelijke aanstelling bij het NEA kwam drie maanden na het afstuderen tot stand via het werk als student assistent bij Professor Noortman, van de vakgroep Verkeers- en Vervoerseconomie. De sollicitatieprocedure vond plaats via informele weg. Tijdens zijn studentassistentchap was Hans bezig met een researchproject voor het NEA en de Universiteit, waarvoor bij het NEA gegevens konden worden verzameld. De adjunctdirecteur onder Noortman en Noortman zelf, zaten in hetzelfde project. Omdat er op dat moment een vacature was bij het NEA en tevens die adjunctdirecteur Hans' scriptie een aardig verhaal vond, kreeg hij een aanbod om daar te gaan werken.

Het werk.

Het werk bestaat uit het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. 'We doen onderzoek in de praktijk, met in het achterhoofd dat we onderzoek doen voor mensen in de praktijk.' Het onderzoek verschilt namelijk wezenlijk met wat je op de Universiteit op theoretisch niveau doet. De theorie wordt wel gebruikt, echter meer als methodologisch hulpmiddel. Wiskundige en statistische technieken komen vaak ter sprake, die je niet meer zo snel reproduceert, maar waarvan je de draad wel snel op

kan pakken. Met de theoretische kennis wordt analyse verricht op een bepaalde bedrijfstak. Hans neemt het goederenwegvervoer en de binnenvaart voor zijn rekening. De concrete dagelijkse werkzaamheden bestaan uit analyse op de computer, in dit geval een mainframe, waarin hoofdzakelijk bestanden worden bekeken om tabellen te kunnen maken en ze vervolgens te interpreteren; waar zitten de vreemde dingen en wat is opzienbarend, hetgeen om steeds verdere uitpluizing vraagt. Hierna volgt een gedeelte rapportage over wat de bevindingen zijn, dat meestal in teamverband geschiedt.

Bedrijven komen bij het NEA met concrete vragen als: 'Loont het om een dienst in de binnenvaart te beginnen voor het zogenoemde ro-ro-vervoer?' Dit houdt in dat er een

vervolg op pag. 11

Shell: Hoe zwart-wit denkt Rostra

Naar aanleiding van de commotie rond de aanwezigheid van Shell in Zuid-Afrika onstond binnen de Rostra-redactie een discussie over het te voeren advertentiebeleid, daar dit bedrijf in het verleden ook in de Rostra heeft geadverteerd. Mogen Shell en andere bedrijven in de toekomst nog via de Rostra economen werven? Om tot een overwogen besluit te komen besloot de redactie om zich eerst te verdiepen in het hoe en waarom.

De redactie

In de eerste plaats hebben we gezocht naar argumenten voor of tegen een algemene boycot van Zuid-Afrika. Daarnaast hebben we bij een aantal universiteits- en faculteitsbladen de beweegredenen voor het gevoerde advertentiebeleid geïnventariseerd.

Boycot

Het doel en de effectiviteit van een boycot was het thema van een collegemiddag, georganiseerd in de Oudemanshuispoort, aan de vooravond van de spektakelblokkade in Amsterdam-Noord. Karel Roskam, gepromoveerd op het apartheidsvraagstuk leidde het college in met een smakelijke dosis kritiek. Veel West-Europeanen, waaronder premier Thatcher, zijn van mening dat onderhandelen met Zuid-Afrika mogelijk moet zijn. Roskam verklaart het tegendeel; onderhandelen betekent eigenlijk al een bevestiging van de legitimiteit van de regering en houdt mede het apartheidsbeleid in stand. Verder leven teveel mensen in de veronderstelling dat Zuid-Afrika één van de vele landen is waar de mensenrechten worden geschonden. Zuid-Afrika onderscheidt zich echter van deze landen doordat in de grondwet is vastgelegd dat de zwarte bevolking helemaal geen rechten heeft.

Er zijn vele manieren om de bezwaren tegen dit beleid te uiten. Een totale boycot lijkt echter het meest doeltreffend. Roskam haalde in dit verband de wapenstop aan die indertijd een militaire achterstand en terugtrekking van Zuid-Afrikaanse troepen uit Angola tot gevolg had. Klaas de Jonge sloot zich aan bij het idee van een totale boycot en spitste zijn betoog daarna toe op de mogelijkheid van een wetenschappelijke boycot met Zuid-Afrika. Meestal houden universitaire instellingen

zich buiten politieke zaken, in naam van de "academische vrijheid". In Zuid-Afrika is ook deze vrijheid een illusie. Bovendien zijn er zoveel fundamentele vrijheden aangetast, dat men hieraan vanuit de universiteiten, dus ook de Universiteit van Amsterdam, niet voorbij mag gaan.

Activiteiten van Shell

Een medewerkster van de stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen, Marijke Smit, lichtte een tip van de sluier op wat betreft cijfermatige en concrete gegevens over het doen en laten van Shell in Zuid-Afrika: de jaarlijkse omzet in het land bedraagt om en nabij 150 miljoen gulden. Hiervan blijft een winst over van 9,5 miljoen gulden. De terreinen, die in belangrijke mate door toedoen van van Shell op een hoog niveau zijn ontwikkeld, zijn die van olie, kolen, metaal en chemicaliën. Shell heeft in de olie-sector, een 100% dochteronderneming in Zuid-Afrika. Ondanks het internationale olie embargo arri-

van zink, lood en wolfram, belangrijke grondstoffen voor de wapenindustrie.

Argumenten van Shell

De argumenten van het bedrijf om in Zuid-Afrika te blijven luiden volgens Marijke Smit als volgt: door de aanwezigheid in Zuid-Afrika kunnen we invloed uitoefenen op de binnenlandse gang van zaken en als een voorbeeld voor andere Zuid-Afrikaanse bedrijven functioneren. Bovendien kunnen we (Shell) vanwege onze verantwoordelijkheid ten opzichte van de werknemers niet zomaar vertrekken omdat dit gepaard zou gaan met een groot aantal gedwongen ontslagen. Tenslotte zou weggaan uit Zuid-Afrika niets veranderen aan het gevoerde apartheidsbeleid en heeft dus geen nuttig effect. Marijke Smit weerspreekt het verantwoordelijkheidsgevoel met de opmerking dat Shell Zuid-Afrika probleemloos verscheidene mensen heeft ontslagen. Bovendien dringen de plaatselijke vakbonden zelf aan

---

Shell prijst haar verantwoordelijkheidsgevoel naar de werknemers maar onslaat hen ondertussen zonder scrupules

---

veert er toch olie in Zuid-Afrika, Shell-olie. De olie levert Shell ook aan de politie en het leger. Een andere belangrijke activiteit is de steenkoolwinning. Steenkool is een belangrijk exportproduct voor de Zuid-Afrikaanse economie. Mede door Shell's bemoeienissen met de winning, distributie en vooral de export, kan het land beschikken over harde valuta. Sinds 1986 is Shell ook betrokken bij de winning

op desinvestering. Als Shell een voorbeeldfunctie wil vervullen zou weggaan zinvoller zijn. Op deze manier zou Shell andere bedrijven kunnen aansporen tot vertrek uit Zuid-Afrika.

Waarom juist Shell?

Shell, die de multinational is, die in vergelijking daarom met andere bedrijven de grootste belangen in Zuid-Afrika heeft, is hét aangewezen be-

drijf om actie tegen te voeren. Wil- len deze acties effect hebben dan moet Shell op de kwetsbare plek getroffen worden, in de portemon- nee. Wanneer de kosten door hun discutabele politieke positie de eco- nomische baten overschrijden, zul- len ze zeker vertrekken.

Universiteitsbladen

Hoewel bij een groot deel van de redactie-leden de wenselijkheid van enige vorm van boycot leeft, is het nog de vraag hoe de redactie háár bijdrage kan leveren. Van de argu- menten die in gesprekken over het redactie- en advertentiebeleid van verschillende universiteitsbladen naar voren zijn gekomen worden hier een drietal belangrijke ge- noemd:

Een eerste argument om geen adver- tenties te weigeren is de strikte scheiding tussen redactiebeleid en advertentiebeleid, zoals deze ook bestaat bij de grote Nederlandse dagbladen. Onder redactionele ver- antwoordelijkheid kan in artikelen een duidelijk standpunt worden in- genomen, maar de advertentiekeuze vindt in principe nooit plaats op politieke gronden. De Rostra-red- aktie wil hierin echter geen onder- scheid maken omdat de verantwoor- delijkheid voor beide onderdelen bij dezelfde personen ligt en het moei- lijk zou zijn om persoonlijke princi- pes om financiële redenen -adver- tentieopbrengsten- even aan de kant

te zetten.

Enkele redacties geven aan dat het weigeren van één advertentie de weg vrijmaakt voor een evaluatie van andere advertenties die om de één of andere reden discutabel zijn. Zo hebben talloze bedrijven een za- kelijke relatie met Zuid-Afrika en handelen veel meer organisaties met

Welke bedrijven boycotten we?

Uitgangspunt van de redactie was de bereidheid om aan te sluiten bij een totale, dus ook universitaire, boycot. Dat zou betekenen, uitgaan- de van een consequent beleid, dat dan alle ondernemingen met een directe of indirecte binding met

---

De Rostra zal in de toekomst geen advertenties van Shell plaatsen

---

landen waar de mensenrechten op grote schaal worden geschonden. Hierbuiten kunnen dan ook adver- tenties die de gezondheid schaden, rook- en drinkwaren, een punt van discussie worden. Het gaat bij Zuid- Afrika echter om een bijzonder ge- val dat extra aandacht en discussie verdient.

Voor een aantal faculteiten is een bedrijf als Shell een belangrijke werkgever en zou een duidelijke stellingname voor een boycot de po- sitie van afgestudeerden in gevaar kunnen brengen. Wat betreft de eventuele problemen voor econo- men bij het solliciteren gelooft de redactie in de mondigheid van de student om zijn individuele stand- punt in een gesprek te verdedigen.

Zuid-Afrika niet meer zouden kun- nen adverteren. Het bleek echter dat de meeste adverteerders in Rostra op de een of andere wijze belangen hebben in de Zuid-Afrikaanse eco- nomie. Een weigering van al deze bedrijven zou het voortbestaan van Rostra direct in gevaar brengen.

Geen advertenties Shell

Hoewel de meningen binnen de re- dactie verdeeld waren en de eerder genoemde argumenten tegen wei- gering zorgvuldig zijn meegewogen is met meerderheid van stemmen besloten tot een weigering van ad- vertenties van Shell, één van de grootste, en zeer actieve, multina- tionals in Zuid-Afrika en een sym-bool in de strijd tegen apartheid. ■

Vervoer

vrachtwagencombinatie op een bin- nenvaartschip rijdt, waarna het bin- nenvaartschip bijvoorbeeld naar Duitsland vaart alwaar de vrachtauto er weer vanaf rijdt. Hierbij bespaart het bedrijf chauffeurskosten, maar de kosten voor het vervoer per binnens- chip staan er tegenover. Er vindt een kosten-baten analyse plaats. Hoofdza- kelijk komt het werk neer op ge- kwantificeerd marktonderzoek, waardoor bedrijven aan de hand van empirische gegevens beslissingen kunnen maken.

Theorie-praktijk.

Bij de overschakeling van de Univer- siteit naar dit werk blijkt dat prakti- sche kennis veel te kort schiet, zowel op het statistische gedeelte als op het computer gedeelte. Hans vindt dat hij wat computerkennis betreft niet veel

geleerd heeft op de Universiteit, maar dat komt mede doordat destijds het informaticaprogramma nog niet van start was. Bij het NEA moet je leren hoe je met een bepaald computer- systeem moet omgaan, waarbij het uiteindelijk veel tijd kost om precies te leren op welke manier je aan speci- fieke gegevens komt.

Loopbaan.

Van groot belang voor je werk is dat het leuk blijft. 'Werken is een leuke hobby, maar het kost veel tijd.' Het belangrijkste vindt Hans dat hij blijft leren en zodra hij uitgeleerd is gaat hij een andere baan zoeken. Ondanks de horizontale organisatie van het NEA (weinig opklimmogelijkheden) zal het niet snel vervelen. Vervoer is namelijk erg in beweging en elk onder- zoek verschilt van het vorige. 'Op een gegeven moment kan het echter voorkomen dat ik het onderzoek wel

gezien heb en de behoefte krijg om voor een groot bedrijf met een grote distributie-afdeling de goederen- stroom te gaan regelen.'

Dat de richting Ruimtelijke Econo- mie niet zoveel belangstelling geniet wijt Hans voornamelijk aan het feit dat de mensen er onbekend mee zijn. In het begin van de studie komen de studenten niet gauw in aanraking met verkeer en vervoer waardoor ze het niet kennen en dus niet kiezen. Momenteel speelt vervoer in bedrij- ven een steeds belangrijker rol. Men heeft zich namelijk nooit gerealiseerd dat men ook daarin kan optimaliseren en zorgen dat bedrijven op hun kosten kunnen besparen. Daar waar nu nog over nieuwe technologieën, computerinvoering en methodes om berekeningen te maken wordt gesproken binnen de bedrijfsecono- mie, begint er nu ook logistiek bij te komen.

AGE 20 jaar

De Aktiegeroep Economen ontstond net als zoveel andere aktiegroepen in het magische jaar 1968. De toenmalige activisten hadden grootse plannen: "omverwerping van het kapitalisme was het uiteindelijke doel." Tegenwoordig geeft de AGE nog wel eens "signalen naar Den Haag". Hoe het zover heeft kunnen komen wordt besproken in het boekje "AGE 20 jaar".

Mark van der Veen

De jubileumuitgave gaat niet alleen over haar eigen geschiedenis maar ook over die van de facultaire politiek en de invloed van studenten in het algemeen. Het bestaat uit 19 artikelen van zowel AGE-activisten als wetenschappelijk personeel uit de facultaire politiek. Door deze laatste bijdragen is het boekje duidelijk meer dan propaganda geworden. Vooral Jager draagt bij aan de objectiviteit door een pleidooi te houden voor opheffing van de AGE. Een nadeel van de verscheidenheid van de bijdragen is dat ook de kwaliteit ervan niet erg constant is. Toch bereikt het boekje haar doel: je krijgt een aardig inzicht in die ogenschijnlijk zo duffe faculteitspolitiek.

De invloed van studenten

Tot vervelens toe loven alle medewerkers de invloed van de studenten. Jager merkt op dat studentleden in de Faculteitsraad zich veelal grondig voorbereiden en ook in de vergaderingen zelf erg actief zijn. Lambooy prijst de grote inzet en creativiteit. Klaasse Bos: "De inzet van studenten is groot en een substantiële invloed gaat van hen uit op de besluitvorming."

Inzet en creativiteit blijken beslissend te zijn voor de mate van invloed. De zetelverdeling op zich garandeert die invloed zeker niet. Boukema geeft een duidelijke schets waaruit blijkt dat de positie van studenten in de democratische structuur minder is geworden. Boukema: "In 1968 bestond het bestuur van de faculteit uit twee hoogleraren, tien jaar later waren er drie bestuursleden: één hoogleraar, één lid van de wetenschappelijke staf en één student. Thans bestaat het faculteitsbestuur uit vijf personen; namelijk drie leden van de wetenschappelijke staf, een lid uit het ondersteunend en

beheerspersoneel, één lid gekozen uit het overig personeel (AIO's) en de studenten. (...) Deze kwantitatieve achteruitgang is gepaard gegaan met een uitbreiding van de bevoegdheden van het faculteitsbestuur ten koste van de faculteitsraad."

De studenten hebben dan wel een zwakke positie, door hun eenstemmig optreden hebben ze toch veel macht in de verscheidene organen. Jager over zijn ervaringen in de faculteitsraad: "...ze trokken één lijn. Daarmee was die lijn doorslaggevend in het besluitvormingsproces aangezien de stafleden in de raad vrijwel altijd wel enigszins verdeeld bleken te zijn." De eenstemmigheid van de AGE en de NOBAS heeft het voor Jager onduidelijk ge maakt wat nu eigenlijk de principiële verschillen zijn tussen dezen en hij komt zo tot een opmerkelijke felicitatie: "Naar mijn mening zal het een evenwichtige besluitvorming ten goede komen als de fracties binnen

de geledingen worden opgeheven. Ze werken verstarrend en gekunsteld, vooral in de verkiezingsstrijd wanneer men zich moet uitputten in het verzinnen in punten van verschil. In de grote vertegenwoordigingen van geledingen zullen bovendien minderheidsstandpunten beter de kans krijgen 'boven water te blijven'. In feite is dit dus een pleidooi om dit vierde lustrum van de AGE - ondanks haar positieve betekenis voor de faculteit - ook maar het laatste te laten zijn."

De invloed op studenten

De rust in de facultaire politiek duidt volgens De Beus op zich niet op verminderde strijdbaarheid. "De nieuwe uitlaatklep van de representatie maakt minder lawaai dan de studentenbezetting, maar is toch veel effectiever dan de oude kleppen. Als over de studenten in de jaren tachtig wordt gezegd dat zij minder militant zijn en docielier dan

vervolg op pag. 16

Aktivisten mode 1981

Ontdek het verschil tussen eenvormigheid en veelzijdigheid

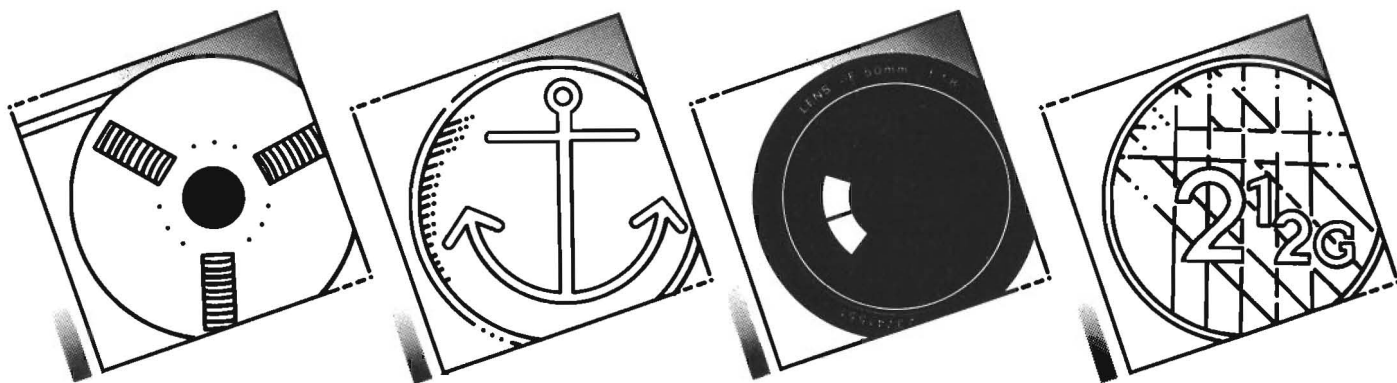
Bij Price Waterhouse kunt u een veelzijdige carrière opbouwen. Onze accountantspraktijk onderscheidt zich door een grote diversiteit. Zowel in de aard van de opdrachten als in de gevarieerdheid van onze relatiekring.

Onze cliënten vertegenwoordigen elk facet van het Nederlandse bedrijfsleven. Dienstverlening, handel, verzekeringswezen, agrarische sector, farmaceutische, computer- en voedingsmiddelenindustrie, etcetera.

beëindigen. Er zijn goede regelingen om lessen te volgen en examens af te leggen.

Uw honorering behoort tot de beste op ons vakgebied. Tevens zijn er aantrekkelijke voorzieningen als auto- en studievergoedingen.

Price Waterhouse in Nederland maakt deel uit van de wereldwijde Price Waterhouse-organisatie van accountants, belastingadviseurs en managementconsultants, met kantoren in meer dan 100 landen.

Tijdens uw werkkring bij Price Waterhouse komt u met deze opdrachtgevers in contact. Per jaar behoren zo'n 5 tot 10 cliënten tot uw takenpakket. Uw ervaring wordt er veelzijdiger door.

Maar er is meer. Price Waterhouse is zich van de veranderingen waaraan het beroep van accountant onderhevig is terdege bewust. Accountantspraktijk, financieel beheer en organisatieadvies vloeien in elkaar over. Op deze punten werken wij nauw samen met Price Waterhouse Vooren, belastingdeskundigen, en Price Waterhouse Organisatieadviseurs. Uw controlerende functie wordt vaak afgewisseld door een adviserende taak.

U merkt het, uw verdere accountantsstudie ligt in het verlengde van uw werkzaamheden. Daarbij stellen wij u in staat om deze studie succesvol te

Wilt u meer weten van Price Waterhouse? Vult u dan de bon in en zend hem naar Price Waterhouse Nederland, t.a.v. Ester Daniëls, Postbus 30439, 2500 GK 's-Gravenhage.

BON

Ik wil graag uw brochure "Notities van een assistent accountant" ontvangen.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Telefoon: _____

Studierichting: _____ Studietoestand: _____

1-59 RE

Price Waterhouse Nederland
ACCOUNTANTS

Aiesec overheidsinformatiedag en Nobas beroependag *Dynamisch, flexibel, slagvaardig...*

Op dinsdag 18 april werd in het congresgebouw Engels in Rotterdam een overheidsinformatiedag georganiseerd door Aiesec. Twee dagen later organiseerde de Nobas een beroependag. Beide dagen konden voor studenten die zich al wat willen oriënteren op de arbeidsmarkt van nut zijn.

Teun Bakels, Luc Moers

Overheidsinformatiedag

Doel van de overheidsinformatiedag was om studenten economie en bedrijfskunde kennis te laten maken met de overheid als (potentiële) werkgever. Door middel van een aantal presentatierondes en een kraampjesmarkt kon de student kopje onder gaan in informatie van verschillende ministeries (zoals Economische Zaken, Financiën en Buitenlandse Zaken) en overheidsinstanties (zoals de stichting Beroepsopleiding Financieel-Economisch Beleidsmedewerker).

De inleidende lezing werd gehouden door Van der Harst, Directeur-Generaal van Industrie en Regionaal Beleid (Economische Zaken). Hij probeerde vooral de overheid van haar stereotype imago als een logge, bureaucratische en weinig flitsende organisatie af te praten. Volgens hem is dit negatieve beeld niet juist en berust het vooral op eigen, prille ervaringen met de overheid, die bijvoorbeeld "voor de derde keer binnen een week je straat open komt breken". De overheid biedt een intellectueel uitdagende omgeving, niet in de laatste plaats "omdat je te maken krijgt met actuele zaken die vaak een politieke lading hebben, hetgeen de onderwerpen boeiend maakt". Een (zeker achteraf bezien) goede illustratie hiervan geeft hij door in te gaan op de besluitvorming rond het Nationaal Milieubeleidsplan. "Heel iets anders dan stofzuigers verkopen bij een bedrijf". Hij stelt dat de overheid jonge academici meer en sneller verantwoordelijkheid geeft dan het bedrijfsleven. De salarissen van ambtenaren lopen echter duidelijk achter (met name voor de hogere banen), maar dat wisten we al.

De overgang van student naar beleidsmedewerker is moeilijk. Daar-

om is de overheid in de loop der tijd meer aandacht gaan besteden aan de opvang, begeleiding en opleiding van jonge academici. Voorbeelden hiervan zijn het zogenaamde klasje van Buitenlandse Zaken, de Beroepsopleiding Financieel-Economisch Beleidsmedewerker (BO-FEB) en het "management development system" van Economische Zaken, waarvan de laatste twee nog ter sprake zullen komen. Van der Harst vindt het eigenlijk vreemd dat de overheid pas zo laat aandacht is gaan besteden aan deze zaken, want "human capital" is in feite haar enige produktiefactor. De studie economie is zeker een pré voor een baan bij de overheid, economen hebben er dan ook reeds een belangrijk aandeel in de werkgelegenheid.

Continue groei

Bij de presentatie van Economische Zaken (EZ) trachtte een personeelsfunctionaris aan de hand van sheets duidelijk te maken wat dit ministerie nu eigenlijk doet. EZ moet het economisch klimaat rijp maken en houden voor continue groei van ondernemend Nederland. Dit ministerie probeert dus gunstige randvoorwaarden te scheppen voor die groei en eventuele belemmeringen weg te nemen. Het is onderverdeeld in de volgende Directoraten-Generaal: Buitenlandse Economische Betrekkingen, Industrie en Regionaal Beleid, Energie en Diensten, Midden- en Kleinbedrijf en Ordening. Daarnaast kent EZ een aantal specifieke en bekende buitendiensten zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Centraal Planbureau (CPB) en de Economische Controledienst (ECD). Van de ongeveer zesduizend mensen die bij EZ werken zit meer dan de helft bij het CBS.

Op het gebied van personeelsbeleid

zijn er op dit ministerie een drietal ontwikkelingen te signaleren. Allereerst haar "management development system". Dit systeem is gericht op het optimaal tot ontwikkeling brengen van het talent van iedereen die binnenkomt als junior-beleidsmedewerker. Zodoende wordt bewust omgegaan met de capaciteiten en het groeipotentieel van deze mensen. Ook wil EZ meer vrouwen in dienst nemen. De spreker meldt dat daarom bijvoorbeeld een eigen kinderdagverblijf voor vierentwintig kinderen opgericht is, op het eerder genoemde getal van zesduizend werknemers trouwens toch niet iets om echt trots op te zijn. Tenslotte probeert het ministerie een beloningsbeleid met prestatiebeloningen door te voeren, om meer met het bedrijfsleven te kunnen concurreren. EZ kan zowel macro-economen, bedrijfseconomen, econometristen als mensen uit andere studierichtingen (rechten) gebruiken. Het gaat vaak om generalistische functies voor academici zonder specifieke eisen aan het vakkenpakket. "Pas afgestudeerde vakfanatici kunnen we niet gebruiken". Woorden van dergelijke strekking waren trouwens op meerdere plaatsen te horen.

"Top of the bill"

De BOFEB stelt wel bepaalde eisen aan het vakkenpakket: er moet een duidelijke algemeen economische kennis uit naar voren komen. De opleiding is dan ook, in tegenstelling tot wat haar naam zou kunnen suggereren, gericht op algemeen economische beleidsfuncties. Deze tweede-fase beroepsopleiding is een samenwerkingsverband tussen de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) en ministeries en instellingen die een belangrijke rol spelen op het gebied van het financieel-economisch beleid (zoals Financiën, EZ en

DNB). Er wordt gemikt op hoge functies en men stelt dan ook hoge eisen, slechts de "top of the bill" onder de studenten komt terecht op één van de vijftien plaatsen die jaarlijks beschikbaar zijn.

De reden voor de oprichting van deze opleiding werd gevormd door het feit dat pas afgestudeerden vaak wel de economische kennis, maar niet de praktische vaardigheden bezitten om meteen aan de slag te kunnen. De nadruk ligt dan ook op de praktijk. De opleiding duurt een jaar. In het eerste halfjaar wordt ook nog aandacht besteed aan de theorie, maar dan toegespitst op de uitwerking van bepaalde thema's in meer praktische zin, de zogenaamde praktijkdossiers. De heer Cornelisse van de EUR noemt het "droogzwemmen". In het tweede halfjaar brengen de cursisten een stage door bij een van de ministeries, DNB of het CPB. Het is een zware opleiding maar "om de pijn wat te verzachten" wordt de opleiding wel betaald, circa 3200 gulden bruto per maand, toch heel wat meer dan een assistent in opleiding bijvoorbeeld krijgt.

In, uit en tekort

De spreker van Financiën vermeldde allereerst expliciet dat hij van Financiën was. Dat was hij bij zijn lezing daarvoor namelijk vergeten, met als gevolg dat toen hij "na vijf minuten het woord Belastingdienst in de mond nam ineens twintig à dertig mensen wegliepen, in de waan in de verkeerde zaal te zitten". Dat kan kloppen, want voor de Belastingdienst was, na het ministerie van Defensie dat vrijwel alleen te maken kreeg met vragen over mogelijkheden tot uitstel of afstel van militaire dienst, ook op de kraampjesmarkt de minste belangstelling. Hij hing zijn verhaal voornamelijk op aan drie woorden: in, uit en tekort. Onder "in" vallen de Belastingdienst en de afdeling Fiscale Zaken. De eerste zorgt voor de uitvoering van het fiscaal beleid, de laatste bedenkt de benodigde wetgeving. Hier zijn vooral fiscaal economen en juristen nodig. Onder "uit" vallen de zogenaamde uitgavendepartementen: alle ministeries die publieke gelden uitgeven. Op dit gebied heeft Financiën vooral een verdelende en toezichthoudende taak, de uitgaven mogen niet te zeer uit de hand lopen. Er resulteert dan een saldo, sinds vele jaren een tekort (hetgeen Ruding zo bezighoudt). De derde belangrijke functie van het

ministerie van Financiën (naast fiscaal en begrotingsbeleid) betreft het monetair beleid. Deze functie is indirect aan het woord "uit" gekoppeld, want het gaat hier vooral om de wijze waarop de begrotingsuitgaven worden gefinancierd. Het monetair beleid wordt in Nederland gevoerd in onderling overleg tussen Financiën en DNB. Hier zijn vooral algemeen economen nodig.

Pas afgestudeerd

De kraampjesmarkt was misschien het meest interessante facet van deze dag. Vooral omdat hier mensen aanwezig waren die pas afgestudeerd waren en een baan/opleiding bij de overheid hadden verworven. Op deze manier werd de mogelijkheid geboden om een en ander van deze jonge academici zélf te vernemen. Zo kon bijvoorbeeld gesproken worden met twee cursisten van de BOFEB en iemand van de afdeling Algemene Economische Politiek van EZ (door de spreker van Financiën de "Rutten boys" genoemd, naar de bekende Secretaris Generaal van EZ).

Helaas boden niet alle ministeries-/instanties deze mogelijkheid, zodat op veel plaatsen de traditionele praatjes van personeelsfunctionarissen over de vraag naar "dynamische, flexibele en slagvaardige" mensen aangehoord moesten worden. Wat dit betreft is de overheid in ieder geval al bijna even flitsend als het bedrijfsleven. Afgezien hiervan gaf deze dag een goed beeld van de overheid en haar arbeidsmogelijkheden. één ding is mij zeker duidelijk geworden: de overheid is, evenals het bedrijfsleven, in het algemeen niet op zoek naar mensen met bepaalde vakkenpakketten of specialisaties, behalve voor specifieke functies. Misschien wel een geruststellende gedachte.

Beroependag

Twee dagen na de overheidsinformatiedag werd de Nobas-beroependag gehouden. Economen met verschillende beroepen hielden een verhaal over de kenmerken van hun vak en over de aansluiting van de economie-studie op het werk. De dag werd ingeleid door Pien Kempenaar, medewerkster van het Carreer Development Centre, een bureau dat in opdracht van het bedrijfsleven jonge academici werft. Zij zette aan de hand van de marketing-mix (produkt, prijs, plaats en promotie) uiteen waar je op moet

letten als je gaat solliciteren. Het produkt dat verkocht moet worden ben je in dit geval zelf. Belangrijkste kenmerken van dit produkt zijn de kennis en de vaardigheden die je hebt. De prijs, het salaris, wordt bepaald door de kwaliteit van het produkt in verhouding tot andere kandidaten. Deze kwaliteiten moeten dan wel bekend zijn aan de instelling waar je solliciteert. Dit kan door te reageren op personeelsadvertenties, maar ook door het schrijven van open sollicitatiebrieven of door je in te schrijven bij een bemiddelingsbureau. Je moet er wel voor zorgen om bij de sollicitatie jezelf aan te bevelen. Dit kan pas na een grondige zelfanalyse. Je moet weten wat je sterke en zwakke punten zijn. Het resultaat van de zelfanalyse, en dan natuurlijk vooral de sterke punten, moet in de sollicitatiebrief terug te vinden zijn. Tot slot gaf Kempenaar nog een praktische tip. Zij merkte op dat de eerste sollicitatie vaak minder goed verliep dan latere sollicitaties. Zij raadde daarom aan om niet met solliciteren te beginnen bij het bedrijf waar je het liefst wilt werken. Je komt dan natuurlijk wel voor een moeilijke keus te staan als je toch wordt aangenomen.

Journalistiek

Na deze inleiding kon iedereen drie of vier sessies volgen, waarin één beroep werd belicht. Een interessant verhaal werd gehouden door Ed Groot, journalist bij het Financieel Dagblad. Hij was journalist geworden omdat hij het leuk vond "ergens achter te komen en te vertellen hoe het in elkaar zit". Verder trok ook de zelfstandigheid van de journalist hem erg aan. Een journalist leidt een zeer onregelmatig bestaan en is verantwoordelijk voor zijn artikelen. Hij kan ook voor een zeer groot gedeelte zelf bepalen waar hij over schrijft. Het is volgens Groot voor iemand die journalist wil worden niet van levensbelang of hij of zij goed kan schrijven. Dat is namelijk te leren. Belangrijker is dat je snel informatie kunt ordenen en dat je een neus hebt voor nieuws. Je moet aanvoelen welke ambtenaar er op welk moment belang bij heeft om rapporten of andere informatie uit te laten lekken. Groot illustreerde dit aan de hand van een voorbeeld. Minister de Koning verklaarde twee maanden geleden dat wat hem be-

treft de koppeling tussen lonen en uitkeringen hersteld kon worden. Ruding was woedend en schreef een vertrouwelijke brief aan De Koning om zijn afkeur te laten blijken. De volgende dag stond de brief in de Volkskrant. Hierdoor kreeg ze voor Ruding veel meer waarde. Groot gaat er dan ook van uit dat de brief door het ministerie van Financiën aan de Volkskrant is doorgespeeld. Dit vermoeden wordt nog versterkt doordat Ruding de journalisten van de Volkskrant in de kamer openlijk complimenteerde met hun doortastende handelswijze. Dit spel kan volgens Groot ook uit de hand lopen. Als voorbeeld wijst hij naar de hoeveelheid aandacht die de bouw-affaire heeft gekregen, hetgeen uiteindelijk resulteerde in de bouw-enquête. De informatiestroom is op gang gebracht door de officier van justitie in Maastricht, die niets kon bewijzen tegen de verdachte fraudeurs. Hij hoopte meer informatie te verkrijgen uit de politiek door de zaak in de pers te brengen. De journalisten hebben zich toen voor het karretje van de officier laten span-

nen en de zaak enorm opgeblazen. Als journalist heeft Groot ook informatie anders leren interpreteren. Een artikel in ESB, dat geschreven is door een medewerker van bijvoorbeeld Economische Zaken, beoordeelt hij niet in eerste instantie op de inhoud. Veel belangrijker is om uit te vissen wat de bedoeling is van de schrijvers, waarom ze dit artikel juist op dit moment publiceren. Als er een theoretisch verhaal staat tegen het gebruik van subsidies, kun je daar uit afleiden dat EZ het voornemen heeft om bepaalde subsidies af te schaffen.

Tot slot schetste Groot de arbeidsmarkt voor academici. Naar zijn mening is er absoluut geen reden voor paniek, de werkloosheid is voornamelijk onder laag of niet opgeleiden. Studeren is dan ook één van de meest rendabele investeringen die je kunt doen. Ook wordt volgens Groot het belang van allerlei activiteiten naast de studie overdreven: Het gaat om uiteindelijk vakkennis en sociale vaardigheden. Groot keerde zich verder tegen het negatieve imago dat werken bij de

overheid heeft. Het voordeel van een baan in Den Haag is dat je je meteen bezig kan houden met het maken van beleid en dat je er belangrijke contacten aan overhoudt.

computers

Ook de andere sessies gaven een beeld van de vereisten voor een student. Hierbij bleek, net als bij de overheidsinformatiedag, dat er niet een vaste weg naar succes is. De 'ideale' econoom bestaat niet. De omstandigheden en het specifieke bedrijf waar je solliciteert bepalen welke eigenschappen gewaardeerd worden. De ene werkgever zoekt iemand met een sterke persoonlijkheid en eigen ideeën, de ander iemand die zich makkelijk aanpast. Ook hadden bijna alle sprekers een verschillende mening over het belang van hoge cijfers en activiteiten naast je studie. Eén zaak werd echter duidelijk: enige ervaring met computers is voor bijna alle economen onontbeerlijk. De computer heeft tegenwoordig zo veel mogelijkheden, dat ze in alle bedrijfsafdelingen, van marketing tot financiën, gebruikt wordt. ■

AGE 20

hun voorgangers uit de jaren zeventig, dan is dit een halve waarheid. Kritiek en verzet bestaan nog altijd, maar zij worden gekanaliseerd door de democratische organen. (...) Maar de accenten zijn verschoven, van maatschappij kritiek naar opleiding, van betrokkenheid bij de publieke zaak naar egoïsme (huidig en toekomstig welzijn van de student zelf), van economische theorie naar beroepspraktijk. Met alle gevolgen van dien voor de eisen die men stelt aan docenten en vakken."

Ook de AGE is in de tijd sterk veranderd. De AGE stond bij haar oprichting voor een "socialistische studierichting". "Omverwerping van het kapitalisme was het uiteindelijke, ver weg liggende doel. Het eerste directe streven was te komen tot een projectgerichte, maatschappelijk relevante studie." Dit streven sneuvelde al snel want zelfs in 1968

was hiervoor te weinig bijval. "Mokkend trok de Aktiegroep zich begin 1970 toen maar volledig terug van de faculteit om zich bezig te kunnen houden met dingen die zij daadwerkelijk belangrijk achtte en die op de faculteit niet te realiseren waren. Leden hielden zich bezig met theoretische studie, bliezen leven in de anti-apartheidsbeweging en namen deel aan een groep die zich ten doel had gesteld de totale revolutie vanuit de Jordaan te ontketen."

Die ideologische achtergrond is inmiddels verdwenen. Volgens Jager is de NOBAS soms "linkser" dan de AGE. Na 20 jaar slaagt de AGE er ook in haar boekje niet meer in om zich te profileren. Het is jammer dat het boekje wordt afgesloten met zwak gewauwel over de NOBAS. "De samenwerking (met de NOBAS) levert op concrete punten over

het algemeen geen problemen op maar helemaal koek en ei is het niet en dat zal gezien het politieke karakter wel zo blijven." Wat dan dat politieke karakter is wordt niet gezegd en ook de erbij geleverde stelling dat de AGE "inhoudelijk de meerdere" zou zijn wordt niet onderbouwd.

Vijf gulden waard

Het boekje kost maar vijf gulden en dat is het zeker waard. Het aardige is dat het duidelijk maakt dat het in de facultaire politiek zeker niet alleen om de zetelverdeling gaat. Studenten hebben een ondergeschikte positie en daar valt voorlopig niets aan te veranderen. Willen studenten toch invloed uitoefenen dan moeten zij de andere deelnemers kunnen overtuigen. Creatieve inzet blijkt gehonoreerd te worden en de AGE heeft dit al twintig jaar in huis. ■

Onderzoek in Mexico

Het schrijven van een scriptie in het buitenland lijkt aan onze universiteit een haast ondoenlijke zaak gezien de maandenlange voorbereidingen, de beperkte studieduur en de geringe waardering voor buitenlandse stages uitgedrukt in studiepunten. Toch is het niet altijd nodig om de meest officiële weg te bewandelen zonder af te doen aan de kwaliteit van het onderzoek. Een voorbeeld van een zelfgeregelde studie-reis naar Mexico.

Stijn van der Krogt

Onderzoeksvoorstel

Wie voor financiering van een studiereis in aanmerking wil komen moet in de eerste plaats een onderzoeksvoorstel indienen bij de Werkgroep Studiereizen Ontwikkelingslanden (WSO). Daarbij gaat het om een uitgebreide opzet van het onderzoek en moet inzicht blijken in de historische achtergronden en actuele ontwikkelingen van het land. Verder is kennis van de taal een vereiste.

Het is mijns inziens noodzakelijk om je een goed beeld te vormen van de belangrijkste kenmerken van het land en je vervolgens te verdiepen in één thema, dat echter algemeen genoeg is om in het betreffende land bij een aantal onderzoeken te kunnen aansluiten; bijvoorbeeld een bestudering van één economische sector, de schuldenproblematiek, politieke economie etc.

Het schrijven van een concreet onderzoeksvoorstel trek ik echter in twijfel. Over toestemming voor en het onderwerp van een onderzoek wordt meestal pas besloten wanneer een student zelf op de buitenlandse universiteit aanwezig is. Voorafgaande schriftelijke correspondentie geeft geen enkele garantie voor daadwerkelijk uitvoering van een onderzoek. Belangrijker is het leggen van persoonlijke contacten met mensen met veel invloed binnen de buitenlandse universiteit. Maar zelfs met contacten en goedkeuring van het onderzoek in het buitenland is het nog helemaal niet zeker of het lukt. Het kan heel goed gebeuren dat er tussentijds een andere directeur is gekomen die niets afweet of wil afweten van een of andere "Jan van Putten uit Holland". Wanneer dan blijkt dat het uiteindelijke onderzoek er heel anders uitziet wordt

het moeilijk om het onderzoeksvoorstel achteraf te verantwoorden bij de WSO.

Na inleveren van het onderzoeksvoorstel, uiteraard in tienvoud, moet twee maanden op een reactie worden gewacht.

Financiering

Bij acceptatie van het onderzoeksvoorstel kan gebruik gemaakt worden van een vergoeding voor reisen en verblijfskosten.

Het hoeft echter geen probleem te zijn om een studiereis zelf te financieren. De reiskosten zijn natuurlijk hoog maar omdat het leven in veel landen, met name in Mexico erg goedkoop is was het mogelijk om tijdens het verblijf met de studiebeurs te sparen, waardoor de uiteindelijk extra kosten niet hoogstens duizend gulden zijn geweest.

Eigen wijze

De studiereis naar México is iets anders verlopen. Een eerste voorbereiding was het schrijven van een werkstuk over de Mexicaanse economische politiek (zie vorige Rostra) en het verzenden van brieven aan de directeurs van de bevoegde instanties binnen de Mexicaanse universiteit, met het verzoek om medewerking bij een onderzoek over landbouw. Zoals verwacht is daar geen enkele reactie op gekomen en heb ik besloten om geruime tijd vóór de aanvang van het nieuwe Mexicaanse studiejaar naar México te gaan. Direct bij aankomst bleek dat de brieven wel waren aangekomen, maar dat men mij pas een jaar later had verwacht. Het was mogelijk om direct al deel te nemen aan colleges, cursussen of te participeren in een onderzoek naar de agrarische politiek.

Het onderzoek

Dan tenslotte iets over de opzet van het onderzoek. Doel van de scriptie was een analyse en beoordeling van de agrarische politiek tijdens de regeringsperiode van Miguel de La Madrid tussen 1982 en 1988. Hierbij heb ik vier stappen gemaakt. In de eerste plaats was het nodig een analyse te maken van de bedrijfsstructuur binnen de landbouw. Het was mogelijk eenvoudigweg onderscheid te maken tussen grote agrarische ondernemingen en traditionele, bijna zelfvoorzienende bedrijfjes. Maar, zoals in veel gevallen gebeurt, wordt een grote groep bedrijven vergeten. In semi-geïndustrialiseerde ontwikkelingslanden als Mexico is heeft zich in de jaren 60 en 70 een middenklasse van kleine boeren ontwikkeld met een gemoderniseerde bedrijfsvoering en zuiver mercantilistische instelling.

Tweede onderdeel was het beschrijven van de doelstellingen van agrarische politiek de afgelopen jaren. Een verdere modernisering, door mechanisatie en het gebruik van meer kunstmest en bestrijdingsmiddelen, zou moeten leiden tot een hogere produktie van basisvoedsel als maiz en bonen.

Statistiek

In een derde stap moest de statistiek uitwijzen of de plannen voor modernisatie de laatste vijf jaar inderdaad hebben geleid tot een hogere produktie. Dit was een enorme opgave omdat de statistieken in dit soort landen zeer onbetrouwbaar zijn. De gegevens worden uitsluitend door de overheid gepubliceerd en gemanipuleerd voor politieke doeleinden. Toch was uit de structurele ontwikkelingen in de cijfers wel af te leiden dat het beleid voor

een verdergaande modernisatie niet in de cijfers tot uitdrukking is gekomen; de laatste zes jaar onder president Miguel de La Madrid (zie vorige Rostra) stagneerde de verkoop van landbouwmachines en kunstmest, net als de groei in de produktie per hectare. Omdat ook nog het aantal hectaren waarop basisvoedselprodukten werden verbouwd drastisch is verminderd is de produktie van basisvoedsel per hoofd van de bevolking in enkele jaren met zo'n tien procent afgenomen.

Veldonderzoek

Statistieken zeggen wel iets over macro-economische ontwikkelingen maar zeggen weinig over de oorzaken die er op micro-nivo aan ten grondslag liggen. Een veldonderzoek was

daarom noodzakelijk om iets te begrijpen van de werkelijke redenen voor de crisis in de landbouw.

Uit interviews met zo'n honderd boeren in twee regio's bleek in de eerste plaats dat de modernisatie aan een aantal, vooral meer traditionele regio's in minder vruchtbare gebieden volledig is voorbijgegaan. Door het uitblijven van investeringen door de overheid in infra-structuur en irrigatiewerken is de verkoop en het creëren van een surplus voor de kleine boer niet mogelijk. De inkomsten zijn te laag om zelf of met krediet te investeren in machines of kunstmest, waardoor hij de opbrengst per hectare nooit kan verhogen. De modernisering blijft hier

uit. Door de lage prijzen voor maiz en bonen in 1988 zijn zelfs de grote boeren met een meer ontwikkelde produktiewijze gedwongen om over te gaan tot de zelfvoorzienende landbouw waardoor er uit deze regio's nauwelijks enige voedselproduktie overblijft voor de snel groeiende stedelijke bevolking.

Gemoderniseerde bedrijven

In de regio's, waar de infra-structuur goed is ontwikkeld en de modernisering grotendeels is voltrokken blijkt dat de produktie per hectare niet meer groeit. Het gebruik van machines en kunstmest heeft zijn optimum nog lang niet bereikt en dreigt zelf te verminderen. Ook de boeren in deze regio's kunnen het gebruik van deze inputs niet langer financieren.

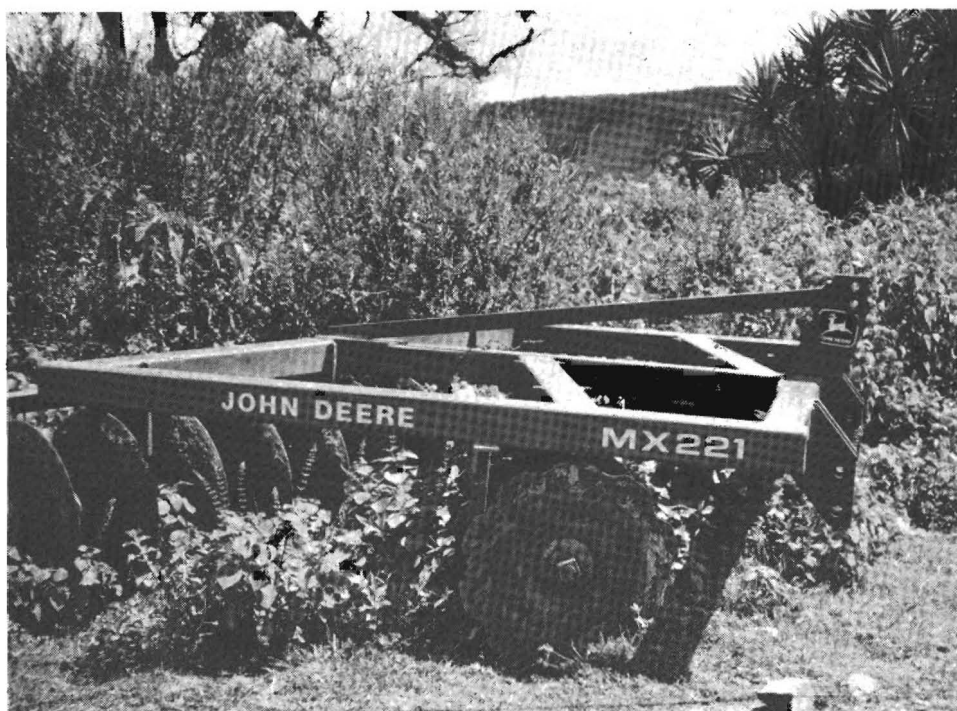
Dit wordt veroorzaakt door de scheve verhouding tussen kosten en opbrengsten. Aan de ene kant houdt de overheid de prijzen van landbouwgewassen als maiz en bonen bewust laag. Daardoor kunnen ook de voedselprijzen voor arbeiders in de steden laag worden gehouden, ten gunste van de industrie. De voedselverwerkende industrie heeft hier zelfs een dubbel voordeel door lage lonen en goedkope grondstoffen. Aan de andere kant zijn naast snel gestegen kredietkosten de prijzen voor landbouwmachines en kunstmest ongecontroleerd en het afgelopen jaar enorm snel gestegen. Dit past in het beleid van de overheid om de problemen in de agro-indus-

trie op te lossen. Het is in dit kader niet vreemd dat de overheid het gebruik van machines en dergelijke onder het mom van modernisering heeft gestimuleerd. Gevolg na lage prijzen en hoge kosten is dat ook de gemoderniseerde bedrijven met verlies draaien.

De produktie is hierdoor in deze regio's sterk afgenomen door substitutie naar meer rendabele exportgewassen en gewassen voor de veeteelt en de verkoop van gronden aan projectontwikkelaars in de gebieden rond de snel uitbreidende steden. Veel boeren kunnen door de lage opbrengsten en hoge rente niet meer aan hun kredietverplichtingen voldoen en zijn verplicht hun grond te verkopen en als land- of fabrieksarbeider te gaan werken.

Relevant?

De problemen van de Mexicaanse landbouw zijn in veel snel geïndustrialiseerde Latijns-Amerikaanse en Aziatische landen terug te vinden. Steeds weer valt het op dat politieke en economische situaties in deze landen in grote trekken gelijkheid vertonen met de Mexicaanse realiteit. Door een langer verblijf en vooral door te werken met de mensen van het land zelf, op een universiteit én in het veld, is het makkelijker gebeurtenissen in een aantal landen in een wat bredere context te plaatsen en de achtergronden van het handelen van een overheid of bevolking te begrijpen. ■

FRACTIES

De vergadering van de Faculteitsraad in april was wat je noemt een spannende raad, inclusief hevige discussies, moties en stemmingen. De meest interessante zaken, te weten de tentamenronden, de onderwijsevaluatie en de herindeling van de vakgroepen zullen in deze Fracties besproken worden.

Tentamenronden

De discussie over het terugbrengen van het aantal tentamenronden van vier naar drie is niet bepaald onopgemerkt verlopen. Het gehele gebouw werd bedolven onder posters en pamfletten en tijdens vergaderingen werd er hevig geargumenteed. De faculteit was verdeeld in twee kampen. Aan de ene kant stonden de docenten, die vonden dat, gezien o.a. de grote werkdruk en het feit dat veel studenten toch bij tentamens niet op komen dagen of enen halen, er best wel een tentamenronde afkon. Daar tegenover stonden de studenten, die van mening waren dat het terugbrengen van het aantal tentamenronden te nadelig was voor studenten, omdat hierdoor bijvoorbeeld vertraging kan worden opgelopen.

Het was eerst niet duidelijk of de faculteitsraad wel over deze kwestie kon beslissen. De W.W.O. (Wet op Wetenschappelijk Onderwijs) gaf niet precies aan of dit nu onder de bevoegdheid viel van de Vaste Examen Commissie, waarin alle docenten zitten, of onder de bevoegdheid van de Faculteitsraad. Er werd navraag gedaan bij de juridische afdeling van het Maagdenhuis en het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

Gelukkig voor studenten, die immers niet in de Vaste Examen Commissie vertegenwoordigd zijn, bleek dat de Faculteitsraad hierover een besluit kon nemen.

Zoals bekend, zitten in de Faculteitsraad 7 docenten, 6 studenten en 1 OBP-er (ondersteunend en beheers personeel). De studenten wisten dat in ieder geval 5 van de 7 docenten voor terugbrengen van het aantal tentamenronden waren. Van de overige twee docenten en het OBP-lid was men niet zeker. Het agendapunt werd expres naar het begin van de vergadering gezet, toen alle leden van de Raad aanwezig waren. Tijdens de discussie werd door een lid van de docentenpartij PvdE nog het voorstel gedaan om het aantal tentamenronden terug te brengen van vier naar twee, waar dan tegenover stond dat er geen multiple choice tentamens zouden worden toegestaan. De studenten gingen hier echter niet mee accoord. Na enige discussie, waar de bekende standpunten nog eens werden herhaald, volgde de stemming. Tegen het behouden van vier tentamenronden waren 6 docenten, een docent onthield zich van stemming en de 6 studenten plus het OBP lid waren voor. Conclusie: de studenten waren er in geslaagd het aantal tentamenronden op vier te handhaven.

Onderwijsevaluatie

Dit punt was wegens tijdgebrek in de vergadering van de Faculteitsraad van maart niet meer aan de orde gekomen

en werd dus nu in de vergadering van april besproken. De NOBAS had al een motie ingediend, waarin gepleit werd voor het houden van de evaluatie onder alle studenten, in plaats van een steekproef, en het openbaar maken van de resultaten van de onderwijsevaluatie. Over dit laatste punt was men het snel met elkaar eens. De meerderheid vond dat de resultaten inderdaad openbaar moeten zijn. Men verschilde van mening over het wel of niet nemen van een steekproef onder de studenten. De NOBAS vond dat een steekproef te weinig aselekt was. Hier werd tegenin gebracht dat een evaluatie onder alle studenten te tijdrovend zou zijn. Besloten werd dat, voor zover het technisch mogelijk is, de evaluatie in principe onder alle studenten wordt gehouden. Over hopelijk niet al te lange tijd zullen dan dus eindelijk op grote schaal onderwijsvaluaties worden gehouden, iets waar studenten jarenlang voor gestreden hebben.

Herindeling vakgroepen

Momenteel is de faculteit onderverdeeld in een negental vakgroepen. De vakgroep Bedrijfseconomie is vergeleken met de andere vakgroepen (met uitzondering van de vakgroep Actuarieat en Econometrie, de oude Interfaculteit) erg groot. Een ander punt is dat de faculteit meer aandacht wilde besteden aan de positie van Accountancy in onze faculteit. De hele zaak werd aan het rollen gebracht toen de vraag gesteld werd of de sectie Boekhouden wel of niet uit de vakgroep Bedrijfsinformatica en Accountancy gehaald moest worden.

De Faculteitsraad ging accoord met het voorstel van het Faculteitsbestuur wat het volgende inhoudt: Boekhouden wordt overgeheveld naar een nieuw te vormen vakgroep Accountancy. In deze vakgroep Accountancy komen verder de kennisgebieden Externe Verslaggeving, Controleleer, Waarde en Winst en eventueel Administratieve Organisatie.

De overgebleven vakken van de vakgroep Bedrijfseconomie worden opgedeeld in een tweetal nieuwe vakgroepen, de vakgroep Organisatiekunde en de vakgroep Financieel Management. In de vakgroep Organisatiekunde zitten de vakken Interne en Externe Organisatie en Marktbeleid en Marktonderzoek. De vakgroep Financieel Management zal dan bestaan uit de vakken Financiering, Bedrijfsplanning en Bedrijfscalculatie en de propedeuse Bedrijfseconomie. Een probleem vormt nog de verdeling van het OBP. Hier wordt de komende tijd verder over gepraat.

Afscheid

Dit is de laatste "Fracties" die jullie onder ogen komt. Ik stop ermee, omdat ik per 1 juni afgestudeerd ben. De Faculteitsraad heeft in de afgelopen vergadering mijn opvolger benoemd: Anne-Ismael Leemhuis van de AGE. Ik hoop dat hij het werk net zo leuk gaat vinden als ik het heb gevonden en ik wil hem vanaf deze plaats heel veel succes toe toewensen! Tot ziens, Cornelia Goedhuis

Theoretische kennis is in de praktijk geen handicap.

Over de waarde van theoretische kennis versus praktijkervaring wordt verschillend gedacht. Daarbij valt op, dat vooral mensen die al vroeg in hun leven het gevoel hebben te zijn 'uitgestudeerd' ertoe neigen de waarde van theoretische kennis te relativeren. Daarom willen wij jonge economen die de ambitie hebben om door te studeren, graag een hart onder de riem steken. In de accountancy, toch bepaald geen vak voor kamergeleerden, speelt kennis een grote rol. De theorie verschaft niet alleen de vereiste instrumenten, maar ook zelfvertrouwen.

Jonge economen kunnen beide verwerven door verder te gaan bij KPMG Klynveld Kraayenhof & Co., accountants. Klynveld maakt deel uit van KPMG met 60.000 medewerkers in 114 landen. Een toonaangevende organisatie op het gebied van accountancy, EDP audit, organisatie- en belastingadvies.

In ons persoonlijk afgestemd professional development programma, waar internationale stages deel van uit kunnen maken, vergaren jonge economen de kennis en ervaring die nodig zijn om bedrijven en organisaties op het hoogste niveau te adviseren.

Staat je hoofd naar een snelle carrière, en zie je in dat leren extra vlug gaat wanneer je het geleerde in praktijk kunt brengen, bel of schrijf dan naar Louis Chr. Dell, Hoofd Werving & Selectie, Strawinskylaan 1257, 1077 XX Amsterdam, telefoonnummer 020-5461600.

KPMG Klynveld Kraayenhof & Co.
Accountants

Jonge economen maken bij ons werk van hun studie.